

REPUBLIKA SLOVENIJA

INFORMACIJSKI
POOBlašČENEC

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana
T: 01 230 9730
F: 01 230 9778
gp.ip@ip-rs.si
www.ip-rs.si

Številka: 007-24/2020
Datum: 7. 7. 2020

**Vsem poslankam in poslancem
Državnega zbora RS**
Gp@dz-rs.si

**ZADEVA: Seznanitev s ključnimi pomisleki Informacijskega pooblaščenca glede Predloga
Zakona o interventnih ukrepih za pripravo na drugi val COVID-19 (PKP4)**

Spoštovane poslanke in poslanci,

v naslednjih dneh so v vaših rokah težke odločitve in posledično velika odgovornost za skladnost ukrepov za zajezitev epidemije z Ustavo Republike Slovenije. Kot dokazujejo številne države, so posegi v človekove pravice tudi v teh posebnih razmerah dopustni le, če so nujno potrebni za zasledovane cilje in sorazmerni ter nikoli ne smejo biti orodje politike.

Informacijski pooblaščenec (IP) je na predlog Zakona o interventnih ukrepih za pripravo na drugi val COVID-19¹ že posredoval svoje mnenje (https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/pripombe/2020/DZ_Zakon_o_interventnih_ukrepih_za_pripravo_na_drugi_val_COVID-19_2020-2611-0033_Burnik.pdf), žal pa se predlagatelj z IP ni posvetoval, četudi gre za občutljivo materijo varovanja temeljne pravice do varstva osebnih podatkov in zasebnosti.

Ker je bila strokovna razprava v celoti onemogočena, opozarjamo na bistvene zadržke glede določb o obdelavi identifikacijskih in lokacijskih osebnih podatkov ter mobilne aplikacije za obveščanje o stikih z okuženimi z virusom in osebami, ki jim je bila odrejena karantena. Ključno je odgovorno ravnanje državljanov in tega obvezna aplikacija za odrejene karantene ali okužene nikakor ne bo rešila. Pristojni odbor Državnega zbora je na seji 6.7.2020 sicer črtal sporni 24. člen predloga zakona in iskreno upamo, da bo enaka odločitev sprejeta tudi na seji Državnega zbora. Vseeno pa iz previdnosti podajamo pripombe in pomisleke tudi glede tega člena.

Sprejem predloga zakona bi namreč pomenil, da bo lahko beleženju podatka o lokaciji in identifikaciji ter obdelavi tega podatka s strani različnih organov brez odredbe sodišča podvržen vsak državljan, sploh v času, ko bo zaradi počitnic in prehodov meje najbrž izdanih veliko karantenskih odločb (npr. ob dodatnem poslabšanju epidemiološkega stanja na Hrvaškem).

1. Glede obdelave identifikacijskih osebnih podatkov (24. člen)

Določba 24. člena lahko vodi v zlorabe teh podatkov tudi za namene diskriminacije in diskreditacije posameznikov, saj zaradi nejasnosti daje (pre)široko pooblastilo,

- da lahko nedoločen nabor organov za namen nadzora nad upoštevanjem karantene ali samoizolacije posameznika
- od nedoločenega nabora virov podatkov, t. j. različnih ponudnikov s področja elektronskih komunikacij pridobiva
- nedoločen nabor identifikacijskih podatkov in podatkov o lokaciji te osebe, t. j. o lokaciji njenega telefona ali druge naprave.

Po tej določbi bi torej lahko ponudniki elektronskih komunikacij (operaterji, ponudniki aplikacij, spletnih storitev, pametnih naprav) beležili lokacije in identifikacijske podatke posameznikov, tudi če ti ne dajo

¹ https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/izbranZakonAkt?uid=45A8E2E6C3172A27C125853B0024B1F3&db=pre_zak&mandat=VIII&tip=doc

soglasja za to, predvsem pa lahko lokacijo in identifikacijo posameznika (kljub sicer drugačnim zagotovilom) beleži tudi predvidena aplikacija za sledenje stikov.

Z drugimi besedami – nobene varovalke ni, da ne bi podatkov o odrejenih karantenah ali podatkov o identiteti okuženih poleg zdravstvenega inšpektorata pridobivala še policija, redarji in druge inšpekcijske službe, niti ne katerih podatkov, od koga in kako pogosto.

Določba je v nasprotju z določbami Splošne uredbe o varstvu podatkov (GDPR) in Zakona o elektronskih komunikacijah ter **nedopustno niža standarde za pridobivanje podatka o lokaciji posameznika** za namen nadzora nad ukrepi, izrečenimi po zakonu, ki ureja nalezljive bolezni (ki naj bi ga izvajala tudi policija, ne le zdravstveni organi). Določba dopušča posege pod pogoji, ki glede pridobivanja enakovrstnega podatka v kazenskem postopku, niso dopustni. **Pri tem pa ne upošteva, da je običajno za pridobivanje podatka o lokaciji posameznika iz elektronskih komunikacij potrebna odredba sodišča.** Gre torej za obvod strožjih določb za pridobivanje podatkov o lokaciji posameznika, ki jih morajo sicer upoštevati organi pregona in za velik poseg v številne ustavno zagotovljene pravice posameznika, pri čemer je utemeljenost, sorazmernost in nujnost takega posega v konkretni situaciji omejevanja širjenja COVID-19 zelo vprašljiva. Krog subjektov, kateremu določba dopušča obdelavo identifikacijskih podatkov in podatkov o lokaciji ni zamejen, gre za **bianco podlago za digitalni nadzor** in obuditev spornega 104. člena prvega paketa zakonov, ki v DZ ni bil sprejet.

2. Glede obvezne mobilne aplikacije (26. do 34. člen ter 48. člen)

Predlagamo vam, da pred odločanjem pridobite informacije, ali uvedba mobilne aplikacije, četudi prostovoljne, sploh lahko pripomore k obvladovanju širjenja COVID-19 – kot kažejo raziskave, je njena učinkovitost omejena – deluje le na določenih napravah, pri čemer so izključene prav najbolj ranljive skupine. Prav tako se na podatke posameznika, ki ne bi ves čas nosil s seboj vključenega in dovolj napolnjenega telefona, ne bi mogli zanašati. Še več, zanašanje ljudi na to, da so »varni«, če imajo aplikacijo, je lahko celo škodljivo - ljudje se bodo počutili »varne«, da jih bo aplikacija opozorila na tvegane stike in ne bodo več izvajali drugih ukrepov – distanciranja in higienskih ukrepov, ki pa so – dokazano – veliko bolj učinkoviti pri zmanjšanju širjenja virusa. Dejstvo pa je, da aplikacija ne bo zaznala vseh rizičnih stikov – saj temelji na zaznavanju telefonov, ne ljudi.

Evropska komisija, Evropski Parlament, Svet Evrope, Evropski odbor za varstvo podatkov in tudi WHO² podpirajo prostovoljno aplikacijo. Le taka je tudi v skladu z evropskim pravnim redom in slovensko ustavo. Vse evropske države z izjemo Poljske so uvedle aplikacijo na prostovoljni bazi, nekatere so aplikacijo celo že ukinile (Norveška), nekatere so kljub visokem deležu uporabnikov (skoraj 40%) ugotovile, da ni bistvenega doprinosa k omejevanju širjenja virusa (Islandija), skoraj iz vseh držav pa poročajo o različnih težavah glede zanesljivosti delovanja. Nemška aplikacija, ki jo proučuje Vlada RS, pa tudi ne dovoljuje uporabe aplikacije kot obvezne in ne za nadzor karantene.

Neodgovorni državljani bodo tudi obvezno aplikacijo (lahko) zaobšli – telefona ne bodo nosili s seboj. **Z obvezno aplikacijo bo veliko težav** – veliko bo težko preverljivih izgovorov (nimam telefona, nimam pametnega telefona, nisem uspel namestiti, ne deluje, prazna baterija...) – najbrž si ne želimo, da se zdravstveni inšpektorji ukvarjajo s težavami s telefoni, ko bi lahko njihove omejene resurse bolj učinkovito namenili za nadzor spoštovanja ukrepov. Iz vladnih sporočil za javnost pa celo izhaja, da **večina spoštuje odločbe o karanteni**³. Tudi pri hišnih zaporih se ne uporablja zapetnic za nadzor lokacije, temveč nadzor nenapovedano izvajajo pristojni organi.

Obvezna aplikacija **ne rešuje bistvenega vira** težav – vnosa okužb iz tujine. Težave na meji se rešuje z omejevalnimi ukrepi na meji in ne z aplikacijami. Obvezna raba državnih aplikacij se s časom lahko razraste v **nenadzorovan nadzor nad državljani in diskriminacije**, kot jih poznajo nedemokratske ureditve (obvezna aplikacija za javni prevoz, vstop v inštitucije, v službo ...).

² WHO recommends that users of digital tools should participate on a voluntary basis and that written consent is always obtained. Privacy concerns about the disclosure of personal data need to always be addressed. Data processing agreements must disclose which data are transmitted to third parties and for what purpose. Dostopno preko: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/332265/WHO-2019-nCoV-Contact_Tracing-Tools_Annex-2020.1-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³ <https://www.rtvsl.si/zdravje/novi-koronavirus/kacin-dvema-okuzenima-zaradi-malomarnega-sirjenja-virusa-grozi-kazen/529389>

Zato predlagamo, da **ne podprete določb**, ki nesorazmerno posegajo v ustavno pravico do varstva osebnih podatkov: **24. člena**, **26. člena** (uporaba aplikacije za sledenje stikov oseb z odrejeno karanteno), **27. člena** (namen uporabe za posameznike z odrejeno karanteno oz. samo-izolacijo), **2. odstavek 29. člena** (obvezna raba); **1. odstavek 30. člena** (posamezniki z odrejeno karanteno).

Ker aplikacija ne more delovati brez obdelave osebnih podatkov, so reference na anonimne podatke neustrezne, oziroma zavajajoče: **2. odstavek 31. člena** glede oseb v karanteni in **48. člen**, ki določa globo za ne-uporabo aplikacije.

Sklepno opozarjamo, da tudi v primeru podpore prostovoljni aplikaciji za sledenje stikov okuženih, predlog zakona potrebuje bistvene dopolnitve, in sicer bi morale biti dodane zelo jasne in natančne določbe: o upravljavcih podatkov (kakšna je vloga NIJZ, MJU, MZ), naboru podatkov, rokih hrambe, varovalkah zasebnosti, uporabi podatkov samo za čas epidemije, priporočljivo na decentraliziran način in z javno dostopno ter preverljivo kodo. Nujno bi morala biti dodana omejitev nadaljnje rabe podatkov izven prvotnega namena, npr. s strani organov pregona.

S spoštovanjem,

Mojca Prelesnik, univ. dipl. prav.
informatična pooblaščenka